

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicatorum Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melancthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melancthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar

Coloniae Agrippinae, 1622

Capvt VII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

ANNO
1530.

CAPVT VII.

- I. Landgravius Lutheranos cum Zuinglianis coniungere studet.
- II. Actio in scripto inter Lutheran. & Zuinglian. Augusta instituta.
- III. Bucerus Pontano Electoris Sax. Cancellario fraudulentè se insinuat, scripto sententiam suam offerens.
- IV. Noua actio inter Sacramentar. & Brentium deputatum à Lutheranis, cum scripto Melanchthonis Buceri tradito.
- V. Sacramentarij seorsim, & suà Augusta Confessionem Casari offerunt.

I. **A**NTEQVAM verò digrediamur ab his Landgravius patro-
niius patro-
nus Sacra-
mentario-
rum.
Selnec. recit.
12. pag. 236.
comitijs, quædam hoc loco subiungen-
genda veniunt, quæ Lutherani Melanchtho-
nem Augustæ cum Sacramentarijs egisse me-
morant; à quibus id temporis totus erat alie-
nus. Nam & huius factionis quidam istuc à
ciuitatibus Zvinglianis missi fuerunt, qui
non parum præsidij, tum quidem in Philip-
po Hassiæ Landgrauio habere videbantur;
quanquam Saxo, cæteri que Protestantes ab
eorum societate prorsus abhorrebant. Hi
verò ante Cæsaris aduentum non minùs li-
berè quam Lutherani, publicas ad populum
conciones habuerunt; & magno quidem
cum multorum applausu. Inter hos primi
nominis erant Martinus Bucerus, VVolf-
gangus Capito, Caspar Hedio, Ambro-
sius

Interpella-
tur de Con-
cordia cum
Lutheranis

sus Blaurerus, qui Landgrauium fre- ANN^o
 quenter interpellarunt, vt perficeret 1530.
 nunc, quod anno superiore Marpurgi
 cœperat opus, & Lutheranos cum Zvvin-
 glianis conciliaret. Erat Princeps ille
 perspicaci & ardente ingenio, videbat-
 que si Sacramentarij cum Lutheranis in
 eadem castra coniungerentur, id ma-
 gno futurum cum Ecclesiæ Romanæ de-
 trimento, cui quanto studio poterat, exi-
 tium machinabatur. Ad Zvvinglianos sa-
 tis propendebat à Colloquio Murpurgen-
 si: quod cum Heluetij non ignorarent, hoc
 egerunt sollicitè, datis ad eum frequenti-
 bus litteris, vt Principem hunc, antequam
 Augustam iret ad Comitiam, quoquo pacto
 ad se traducerent. Quanquam verò non suc-
 cessit ista machinatio; metuendum tamen
 videbatur, ne continuis Buceri & Capito-
 nis interpellationibus, aliorumque litteris
 expugnatus, deficeret tandem, & in partes
 aduersariorum transfiret.

Hostis Ro-
 manæ Ec-
 clesiæ in-
 sensissimus

Ab Helue-
 tijijs pren-
 satus.

Erat ipsi à concionibus in aulâ Erar- Eius auli-
 dus Sneppius, homo rigidè Lutheranus; cus con-
 qui post Marpurgense colloquium, perpe- cionator
 tuam ferè cum illo luctam habuit de Eu- Sneppius:
 charistico negotio, multumque laborauit, vt
 Principem ab Heluetiorum societate disti-
 neret. Hic vbi cum Landgrauio venit Au-
 gustam, quod 12. Maij factum est, synedrio
 Lutheranorum adiunctus fuit: Quam na-
 ctus occasionem de Sacramentariorum
 e 2 astutis

ANNO 1530. *Selnecc. in Recit. f. 237 238.* Luth. ad Lādgr. litteræ defugiendo Zvvingl. consortio. astutis machinationibus, deque periculo, in quo Principem suum versari nouerat, Melanchthonē admonuit; Qui rogatus à Snepio, Lutherum eâ de re fecit certiolem, rogauitq; vt vacillantem datis litteris contra Sacramentariorū insidias confirmaret. Ille scribit ad Landgrauium, eumque magno affectu conquisitis rationibus, à Zvvinglianorū consortio dehortatur. Epistola hæc Coburgi scripta fuit 22. Maij, tribus ferè septimanis ante, quam Cæsar Augustam venit.

Lādgrauij studium in concordia Zvvinglio Lutherana. Landgrauius sub id tempus vehementer laborabat, vt si controuersia dirimi planè non posset, quæ inter Lutheranos & Sacramentarios glifcebat, dissidium tamen aliquo pacto tegeretur, & vtrique in fraternam coniunctionem ad tempus coalescerent: Quemadmodum desidentes ad depellendum commune periculum, necessitatis causâ facto syncretismo nonnunquam in societatem coire solent. Nec effecerunt Lutheri litteræ, vt ab hoc conciliandi studio Landgrauius conuiesceret. Gerebat verò se veluti medium inter vtrosque, qui suspensio iudicio de re ipsâ neutris insolidum esset additus; nimirum, vt hoc facilius dissidentes syncretismi glutine coniungeret. Cæterum displicebat illi multum Lutheri durities, qui Marpurgi Zvvinglium anno superiore proximo, verbis asperioribus à fraternitate reiecerat. De Melanchthone verò meliora sibi pollicebatur; quem paullo mo-
men.

Lutheri duritiem detestatur.

mento sperabat istuc impelli posse, ut in hac causa se pro mansuetudine sua, & insigni commitate benigniorem exhiberet Zvinglianis, nec eos tam duriter à societate repelleret; præsertim cum nunc à Luthero disunctus esset. Et Sacramentarij quidem, Capito cum primis & Bucerus, hac de re cum ipso Melanchthone colloquium ambiebant; quod ille perpetuo defugit; siue per Saxonem prohibitus ne congregaretur, siue per Lutherum ipsum, siue quod suo quodam ductu, ab insigni Buceri fraudulentia sibi metueret.

Landgravius igitur ea, de quibus colloquendum erat, per Zvinglianos iussit in breue scriptum redigi, quod Melanchthoni & Brentio fuit oblatum, ut expenderet negotium, ac deinde responderent. Auctor scripti, quisquis fuit, siue Bucerus, siue Capito, rationibus quibusdam persuadere nitebatur, Zvinglianos à Lutheranis recipiendos in fraternitatem, & ad subscribendam Confessionem, quã Melanchthon id temporis meditabatur, unã cum Protestantibus admitte-
 tendos: controuersiam verò de Eucharistia reiiciendam ad Concilium, vrgendumque Cæsarem, ut id tandem indicetur.

Melanchthon & Brentius, ubi scriptum hoc perlegissent, datis ad Landgravium literis 9. Iunij respondent: Non ignorare se infirmos errore per imprudentiam implicitos tolerari forsan ad tempus posse. Verum,

ANNO 1530.
 Melancht. mollitiem amat.
 Sacramentariorum votum congregiendi cum Melanchthone.

II.
 Eorum libellus oblatus Lutheranis eiusque summa.
Chytr. in hist. Confes. fol. 648.
Selnec. in recit. f. 242.

Lutheranorum re- plica.

ANNO
1530.
Respuunt
fraternita-
tem.

Apostoli
verba de
haeresiar-
chis.

Absurditas
noue Theo-
logiæ.

Fides inge-
nue profi-
tenda.

vt prauorum dogmatum autores pro fratri-
bus agnoscantur, id nullo pacto committen-
dum; præsertim cum aduersarij conceptum
errorem, magnâ animorum contentione de-
fendant. Paulum suscepisse Galatas quidem
in errorem abductos; At de peruersi dogma-
tis magistris, in hæc verba prorupisse: Vti-
nam abscindantur, qui vos conturbant. Se-
quidem, illæ sâ conscientia, cum ijs in frater-
nam societatem coire non posse, quorum do-
gmata non probent, cum idem Paulus peccat-
um esse iudicet, quicquid non procedat ex
fide. Nouam hanc esse Theologiam in Eccle-
siâ, quæ, non habitâ ratione dogmatum, satis
ad salutem esse iudicet, si primum ocio, paci-
que studeamus, deinde vitam virtutibus po-
liticis utcunque ornemus: Quæ si perfecta sit,
& ad benè beateque viuendum absoluta ra-
tio, multos è gentilium philosophis in Chri-
stianorum album referri oportere. Quod
auctor scripti Concilium vrgendum cen-
seat, id suo modo non abs re videri posse. At
siue in Concilio, siue extrâ Concilium ver-
semur, fidem ingenue profitendam, nec pro-
hibendum, quo minus prauorum dogma-
tum cursus impediatur. Zvinglianos ipsos
non expectato Concilij decreto, Papistas &
Anabaptistas persequi: Cur igitur iniuste fa-
cere censendi sint, qui falsam ipsorum do-
ctrinam extrâ Concilium prohibere insti-
tuant? Multum eos Augustæ gloriari de pe-
cunijs, de paratâ manu hominum, de gentiū
exte-

exterarum auxilijs. Mirum sibi videri, cum alioquin perpetuò in ore habeant charitatem, quod ad huiusmodi strophas & consilia se vertant, in quibus Christianæ charitatis, obedientiæ, & patientiæ ratio non habeatur. Quod si verum esset ipsorum dogma, non decere tamen Christianos homines ea consilia, ex quibus horrenda sit Ecclesiæ & politiæ confusio oritura. Videre se, quam tragediam machinetur Sathan: Itaque cauendum, ne quid in hac causâ temerè vel imprudenter egisse videantur.

Landgravius, perlectis his litteris, respondet prolixè satis, & Melanchthonis ac Brentij rationes diluit, quibus freti Zvinglianos à fraternitate repellabant. Durum sibi videri, ait, quod cum in reliquis fidei capitibus idem cū ipsis sentiant, ob vnius dogmatis discrepantiam reiiciantur. Sperare se, futurum vt hanc rem expendant maturius, & aliam mentem induant: Quod vt faciant, varijs rationibus persuadere conatur. Certè si dogma Zvinglianorum vi prohibeatur, armataque manu, existimare se dicit, id iniustū fore: Tum quod Christus doceat, permittendū, vt zizania crescant cum tritico, & Paulus Christum moneat quoquo pacto predicandum, siue per occasionem, siue per veritatem, tum etiā quod Lutherus initio scripserit, prohibere libros & conciones nō esse politici magistrat⁹, cui corpora fortunèq; nō conscientiæ, vel animarū gubernatio cōmissa

ANNO
1530.
Charitas
Sacramen-
tiorum
dolosa.

Landgraviij
responso.
Selnec. recit.
12: pag. 246.

Zizania cū
tritico cre-
scere debe-
re.
Lut. senten-
tia de hæ-
reticis li-
bris &c.

ANNO
1530.

De veritate
Luthera-
nismi du-
bitat.

Luthera-
norū repli-
ca.

Cōiunctio
cum Sacra-
mentarijs
qualis.

fit; tum verò maximè, quod Zvvinglianos, ait, nondum erroris esse conuictos: Neque verò quenquam citrà causæ cognitionem damnandum asserit. Se quidem, quod vera sit in hoc certamine Lutheranorum sententia, per expressum textum sine glossa certiorum reddi non posse: Auditurum tamen vtroque, & rationis suæ iudicium veræ sententiæ, Deique verbo submissurum. Rogare interim atque obtestari, vt si fieri possit vlla ratione, fraternam societatem cum Zvvinglianis ineant.

Respondent illi denuò per litteras: Non dubitare se, quin Princeps affectu planè sincero hanc causam agat, & salutem publicam spectet multarum gentium. Petere igitur denuò, quã possint humiliter, vt rationes prudenter expendat, quibus nuper se scripserint in hac causa moueri. Ijs se dicunt etiamnum inhærere, nec posse cū Zvvinglianis in hanc venire fraternã coniunctionem, quæ magno foret cum scandalo coniuncta: quandoquidem probare viderentur, & confirmare doctrinam eorum assensu suo, quam tamen coram Deo defendere vel tueri nequeant. Neque verò valdè gratum id futurum Deo, si dogma Zvvinglianum repugnante conscientia defendendum susciperent. Quod in suspicionem adducti sint apud Principem, quasi Zvvinglianorū oppressione delectentur, eam esse calumniam. Pacis enim se cupidissimos esse, & ab inquietis consilijs alienos.

De

De Zvvinglianis verò gloriari quosdam, quod ad bellum instructi sint rebus necessarijs, & parati. Rogare se principem, ne nimium festinet quærendis humanis auxilijs, quæ frequenter etiã in bonis causis frustrentur; & vt hanc responsionem clementer accipiat.

ANNO 1530.

Hæc acta sunt Augustæ, priusquam oblata Cæsari fuit Lutheranorum confessio; nec aliud spectauit in hac actione Landgravius, quam vt ad eã vnã cum Lutheranis subscribendam Zvvingliani admitterentur. Quod cum frustra machinatus esset, Bucerus, qui primarius erat huius fabulæ choragus, negotium hoc alia sibi via rursus tentandum iudicauit. Igitur mense Julio, cum Protestantium confessio iam esset in confessu principum recitata, insinuauit se in colloquium cū Gregorio Pontano, Saxonis Electoris Cancellario, ei que persuadere conatus est, Heluetios in cōtrouersia de Cœna Domini, verbis à Luthero dissidere tantum; re ipsa non dissentire. Itaque si vtri que veniant in colloquium, facile futurum dicebat, vt sublata verborum discrepantia, in eandem sententiã conuenirent: Erat Bucerus insigniter versipellis, atque huc ibat, vt Luthero absente Melanchthonem, Brentium, & reliquos Lutheranos circumuentos, instituto syncretismo, fraudulenter in societatem Zvvinglianorum inuolueret. Pontanus verò monuit Bucera, vt quæ priuatim huius generis dixe-

III.

Buceri machinæ Simonianæ.

Selnec. vbi supr. Chytr. hist. Aug.

Insinuat se apud Pontanum.

Eius intentio.

Scripto comprehendit suã sententiã.

ANNO
1530.

Ad Christi
tribunal
prouocat.

Colloquiū
Melanchr.
petit.

IV.
Brentius
cum Sacra-
mentarijs
agit.

Brentius
Vbiquita-
rius.

dixerat, ea scripto complecteretur: Quod ille fecit, datis ad Pontanum 22. Iulij litteris, in quibus hoc vnum agit longo verborum circuitu, vt Lutherum & Zvvinglium reipsa conuenire, diuersis tantum vti verborū formulis persuadeat. In fine prouocat ad Christi iudicium, seque nihil dissimulare asserit, sed arcanum mentis sensum fateri; nec vnquam ab exordio huius certaminis aliter sensisse. Semper optasse, vt cum Melanchthone, alijsque viris doctis in vera simplicitate (sic loquitur) vt æquum sit in rebus diuinis fieri, de causa hac conferre liceret: Quamquam id hæctenus non potuerit impetrare. Rogat Pontanum, vt ipsius interuentu cum Melanchthone in colloquium venire concedatur.

Hoc Buceri scriptum Pontanus Melanchthoni, Brentio, cæterisque legendum dedit & examinandum. Hi verò ne concordiam minus auidi viderentur, quam Zvvingliani, re deliberata Brentio mandarunt, vt solus cum Sacramentarijs colloqueretur, idque sine causæ præiudicio, non alium in finem, quam vt ad socios omnia referret, quæ proponerentur. Venit ille, & varios cum Capitone atque Bucero sermones habuit: verum sine fructu; quod Brentius Vbiquitatis dogmæ Lutheri scriptis polemicis haustum, Eucharistico negotio permisceret. Zvvingliani verò Melanchthonem imprimis ad colloquium inuitabant, futurum

rum rati, ut ipso praesente, facilius collatis
sententijs negotium transigeretur. Ille ve-
ro, cum perspectam haberet Bucerii vafri-
tatem, colloquium recusabat: Ne tamen a-
uersari concordiam videretur, mentem
suam de hoc negotio, 25. Iulij, paucis decla-
rauit, epistolio scripto, cuius haec erat sen-
tentia: Non recusare se colloquium, si per
occupationes liceret. Sicubi dissentiat ab
ipforum dogmatibus, id sine vlla animi a-
cerbitate fieri, & sine odio. Non videri
publicae consultum, aut tutum conscien-
tiae suae, si Protestantes onerentur inuidia
Sacramentarij dogmatis, cui ipse contra
veteris Ecclesiae auctoritatem assentiri ne-
queat.

Si tamen per litteras secum velint collo-
qui, pollicetur id fore secretum, ne quod
ex eo periculum possit oriri. Zvinglium
Augustam misisse confessionem suam, in
qua videri velit, ne verbis quidem a Lu-
theri sententia discrepare. Interim in a-
lijs quibusdam articulis eum tumultua-
ri praeter rem. Videri hominem Helue-
tico quodam potius, quam Christiano
spiritu praeditum, cuius impulsu tam
ferocem Confessionem scripserit. Vel-
le se magnoperè sedatam esse controuer-
siam hanc, de Coena Domini; de qua
si quid illi scripserint, se quidem non
grauatè responsurum. Haec Melanch-
thon.

ANNO

1530.

Melancht.
renuit cū

Sacramen-
tar. agere.

Sententiā
suam scri-
pto expli-
cat.

Quale col-
loquium
petat.

Zvinglii
spiritus
Heluetic⁹.

Ad

ANNO

1530.

Sacramen-
tariorum
responsio.Discrimen
vtriusque
dogmatis
de Eucha-
ristia.Colloquiū
cum Me-
lancht. pe-
runt.Articuli
cōtrouersi
à Melācht.
conscri-
buntur.Bucerus
fraudulen-
tiae insimu-
latur.

Ad quæ paulò prolixius respondent Bu-
cerus & Capito, datis 28. Iulij litteris. Se qui-
dem, aiunt, inter Christi præsentiam in Cœ-
na, quam Zvvinglius ad fidei contemplatio-
nem reuocet; Lutherus verò realem quidem
statuat, non tamen localem, aut nullum vi-
dere discrimen, aut ita tenue, vt dum quæri-
tur, euanescat. De veritate humanitatis Chri-
sti, longius alios ab alijs dissidere; quemad-
modum ex Brentij colloquio, tum è qui-
busdam illius, aliorumque scriptis colligant;
Quamquam si remotis affectibus, vtrorumque
sententia discutatur, & hac in re de verbis
potius controuersia sit, quibus hoc mysteriū
proponi debeat, quam de re ipsa. Rogant de-
nuò quam possunt enixè, vt sui copiam Me-
lanchthon faciat ad colloquium: Venturos
se dicunt, quocunq̄ ille voluerit, & quan-
docunq̄; nec quenquam præter Sturmium;
imò si ita velint, ne ipsum quidem addu-
cturos. Has litteras cum Melanchthon ad
collegas retulisset, decretum est re multum
deliberata, non viua voce, sed scriptis cum
aduersarijs agendum. Itaque Melanchthon
conscripsit articulos quosdam, quibus breui-
ter vtriusque partis sententiam est comple-
xus, nimirum vt ostenderet, Lutheranos &
Sacramentarios non verbis modo, sed & sen-
tentijs plurimum dissidere. Insimulat autem
Bucerum fraudulentiae, quasi nebulas offun-
dat causæ huic, & quæ sit Lutheranorum sen-
tentia volens dissimulet; adeoque insidias
struat

fruat Lutheranis, & suis interim imaginationibus decipiatur. Hos articulos breuiter & concisè scriptos more Scholastico Pontano dedit, offerendos Bucero: Qui datis ad Pontanum litteris, quarto Augusti gratias agit imprimis, quod à Melanchthone respòsum impetrarit. Quanquam verò satis intellexit ex articulis istis, deprehendi strophas suas, & concordiam omninò desperatam esse; perstitit tamen in sententia, non de re, sed de phrasi tantum, deq; modo loquendi, Lutherum & Zvinglium inter se disidere. Quod cum Melanchthoni, Brentio, cæterisque, qui Auguste erant, frustra occineret, deum sub finem Augusti mensis, Lutherum ipsum pertentandum censuit: idque per litteras primum; deinde & coram viua voce; quæ res quomodo cellerit, in vita Lutheri diximus.

Atque hæc quidè Augustæ, per Melanchthonem & Brentium tempore Comitiorum acta sunt cum Sacramentarijs, qui cum se viderent à societate protestantium exclusos, suam deinde Cæsari Confessionem separatim obtulerunt. Id factum est per Legatos quatuor ciuitatum Imperialium, Argentorati, Constantiæ, Memmingæ, Lindauij, quæ Zvinglij dogmatibus adhærebant. Atque hæc Confessio, quemadmodum & prior illa Lutheranorum, mandatu Cæsaris per Catholicos Theologos opposito scripto confutata fuit, & in senatu principum reiecta.

CAPVT

ANNO
1530.

Eius re-
sponso.

Pertinacia
in dogma-
te.

In vit. Lu-
th. cap. 23. p.
416.

V.

Zvinglianorū Con-
fessio sepa-
ratim obla-
ta Cæsari.

Sleid. Laua.
& alij Osi-
and. lib. 2.
cap. 14.

A Catholi-
cis refuta-
tur.